

Actes de les
**III Jornades d'Estudis
Locals de Felanitx**

13 i 14 de desembre de 2013
Saló d'Actes de la Casa de Cultura de Felanitx

Coordinació i edició
Miquel Àngel Vicens i Siquier

Consulta *on line*
www.amicsclosos.cat/3jornades

EDICIONS AMICS DELS CLOSOS

Dipòsit Legal PM-588-2015
Impremta Institut, juny 2015

In memoriam

Miquel Barceló i Perelló

Pere Xamena i Fiol

PRESENTACIÓ

La celebració i publicació de les III Jornades d'Estudis Locals de Felanitx han estat marcades per la desaparició de dos *Homenots*, veritables prohoms del coneixement i de la Cultura de Felanitx. El novembre de 2013 ens deixà Miquel Barceló *Pereió*, mestre de mestres, figura principal en l'estudi de les societats andalusines. El maig de 2015 ho féu Mn. Pere Xamena, coneixedor com pocs de la Història de Felanitx i de Mallorca. Valgui aquest llibre com el nostre primer homenatge a aquestes dues figures. Seguirem el camí que ens deixaren, cuidarem el seu llegat!

Les Jornades d'Estudis Locals promouen el coneixement i difusió del nostre àmbit més proper de qualsevol disciplina científica o humanística, representen una oportunitat per aprofundir en aquest coneixement de determinades temàtiques d'àmbit local, per donar sortida a estudis i treballs de joves investigadors o de persones que, sense més pretensions, gaudeixen d'un temps per a la recerca. Sense aquest espai, tot això quedaria arraconat dins l'àmbit privat dels autors, sense possibilitat de que fossin consultats, utilitzats, ampliat, millorats o, per què no, criticats. La ciència avança gràcies a una lectura crítica i constructiva de les aportacions que s'han realitzat amb anterioritat.

El desembre del 2013 es complien els 5 anys de la presentació en societat de l'Associació d'Amics dels Closos de Can Gaià, de la nostra primera assemblea general. Allà dibuixàrem un full de ruta, una declaració d'intencions respecte a la protecció, difusió i posada en valor del Patrimoni de Felanitx. Els Amics dels Closos no aspiren més allà d'esdevenir una eina per ajudar a assolir aquests objectius fundacionals. Un complement, una mà per cobrir més terreny, per arribar més enfora, més aviat. Una veu crítica o de suport. Un company de viatge per a les institucions públiques o privades.

Com a celebració d'aquests 5 anys impulsarem, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Felanitx i l'ajut de *BTP-Vacances* i *Grup 3000*, la reedició d'unes Jornades d'Estudis Locals, ja que aquestes s'integren a la perfecció en la raó de ser de l'associació. Recordem que l'any 2000, dins dels actes commemoratius dels 700 anys de la fundació de la Vila de Felanitx es varen realitzar les primeres Jornades d'Estudis Locals de Felanitx, dos anys més tard es realitzarien les segones.

Ara apareixen publicades les terceres. Som conscients de la tardança en la seva publicació i en volem demanar disculpes, els desitjos de què les actes es publicassin en paper, i no tant sols en digital, ens va fer esperar a què les disponibilitats pressupostàries fossin favorables. Aquest mes de febrer els Amics dels Closos prenguérem la decisió de no esperar més i fer una publicació *on line*. Quan ho teníem pràcticament tot apunt, sorgí l'oportunitat de publicar-les en paper a la qual ens hi aferràrem. La feina la teníem feta tant sols s'havia d'ajustar a les noves necessitats . De tot el que ha passat se n'aprèn i l'experiència ha estat enriquidora.

Des del principi, la intenció dels Amics dels Closos va ser que les Jornades d'Estudis Locals presentassin una certa regularitat. L'organització de les terceres, portava implícit el compromís d'organitzar unes noves edicions. Per tot això, anunciam la celebració de les quartes Jornades l'any 2016, amb el compromís ferm de què ens esforçarem pel que el temps entre la celebració i publicació de les actes sigui l'adient. Des d'aquestes línies volem convidar a participar-hi!

Felanitx, juny de 2015

Miquel Àngel Vicens i Siquier

President de l'Associació dels Amics dels Closos de Can Gaià

SUMARI

Presentació	2
Prehistòria i Patrimoni Històric	
<i>El poblat des Rossells i el seu context cultural i territorial</i>	9
Javier Rivas i Bartomeu Salvà	
<i>Les intervencions arqueològiques d'equips estrangers a Mallorca durant el franquisme: Els cas de l'equip alemany amb Otto Herman Frey</i>	19
Alejandra Galmés i David Javaloyas	
<i>Com s'elabora un projecte arqueològic? El cas dels Rossells</i>	31
Paloma Salvador	
<i>Planificació i gestió de recursos per a la campanya arqueològica Es Rossells</i>	37
Dario Weiss	
<i>El treball de camp a Es Rossells</i>	43
Marion Deprez i Celia González	
<i>El patrimoni perdut: el cas del Castell de Santueri</i>	47
Xisco Bergas i Rafel Font	
<i>Turisme i Patrimoni. Reflexions a l'entorn d'una experiència als Closos de Can Gaià</i>	57
Raquel Barceló, Almudena Briones, Llorenç Oliver i Miquel Àngel Vicens	
<i>Turisme i Patrimoni. Aspectes teòrics per a la planificació de projectes de turisme arqueològic</i>	65
Almudena Briones, Raquel Barceló, Llorenç Oliver i Miquel Àngel Vicens	
Patrimoni industrial, geològic i hidrològic	
<i>El patrimoni geològic de Felanitx</i>	77
Guillem Mas, Lluís Moragues, Joan Mestre i Manuel Espinosa	
<i>Les fonts de Felanitx en el marc del Catàleg Il·lustrat de les fonts de Mallorca</i>	89
Pedro Fidel Castro	
<i>La mineria del carbó a Felanitx: Geologia, història i activitat extractiva</i>	99
Lluís Moragues, Guillem Mas i Manuel Espinosa	
<i>La terra de gerrer de Felanitx: Una aproximació geològica i industrial</i>	111
Lluís Moragues, Joan Mestre, Guillem Mas i Manuel Espinosa	

<i>La pedra de marès de Felanitx: Patrimoni cultural i natural</i>	123
Guillem Mas	
Miscel·lània	
<i>Felanitxers fora de Mallorca, 1599-1650</i>	137
Onofre Vaquer	
<i>El retaule de Sant Isidre del Convent de Felanitx</i>	145
Amàlia Salas	
<i>Felanitx 1968: acte homenatge a l'artista Joan Miró</i>	155
Xisca Veny	
<i>200 anys de rellotges de sol a Felanitx</i>	159
Sebastià Roig	
<i>Es Lledoner, una cooperativa d'ensenyament</i>	171
Antoni Vicens i Jerònima Múñoz	
<i>Tipologies de sòls i la seva influència sobre la producció i qualitat del raïm de vinificació a Felanitx</i>	183
Joan Rosselló i Jaume Vadell	

FELANITX 1968: ACTE HOMENATGE A L'ARTISTA JOAN MIRÓ

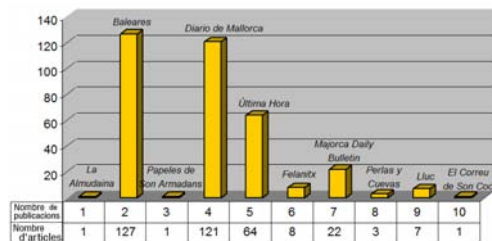
XISCA VENY MONSERRAT

Veny, X. 2015. Felanitx 1968: Acte homenatge a l'artista Joan Miró. *III Jornades d'Estudis Locals de Felanitx: 155-158*

INTRODUCCIÓ

Aquest article prové d'un apartat de l'anàlisi minuciosa de les notícies relacionades amb Joan Miró publicades a la premsa mallorquina a un període determinat, titulat *Joan Miró a la premsa mallorquina des del 1942 fins el 1978*.

Taula 1: Número d'articles de cada publicació mallorquina (1942 – 1978)

Una anàlisi d'un període concret amb les visions dels periodistes i els col·laboradors dels diaris, *La Almudaina*, el *Diario de Mallorca*, el *Balears* i l'*Última Hora*, de les

revistes mensuals *Lluc*, *Papeles de Son Armadans* i *Majorca Daily Bulletin*, de les publicacions més alternatives com *El Correu de Son Coc*, i la premsa forana amb el setmanari el *Felanitx* i la revista quinzenal *Perlas y Cuevas* de Manacor.

D'aquí ha sorgit **Felanitx 1968: acte homenatge a l'artista Joan Miró** en motiu de l'acte homenatge que va organitzar la Fundació Mn. Cosme Bauçà a l'artista català resident a Mallorca, pel seu setanta cinquè aniversari.

Els diferents països que ho varen celebrar arrel del món foren França i EEUU amb el nom de "l'Any Miró". I a Espanya, concretament Madrid, Barcelona i Mallorca es varen afegir als actes mundials.

Concretament a Mallorca, la publicació anglesa editada a l'illa *Majorca Daily Bulletin*, la Fundació Mossèn Cosme Bauçà de Felanitx, i finalment pocs dies abans de

finalitzar el 1968, l'Ajuntament de Palma, foren els únics que es sumaren a la iniciativa.

Les notícies respecte a l'homenatge que li varen retre a l'artista a la Fundació Mossèn Cosme Bauçà de Felanitx, les trobam esmentats al setmanari *Felanitx* en vuit articles redactats per la redacció i Pau Violla, Miquel Pons i Miquel Riera a finals del 1968 i principis del 1969, sense incorporar fotografies per complementar els seus articles, a causa de la limitació de l'edició, fent primordial el text en lloc de les imatges.

Es necessari descriure una introducció històrica des dels inicis del setmanari *Felanitx*, fins a principis del setanta per poder entendre quina fou la informació més important que va difondre sobre Miró.

El *Felanitx*, considerat un setmanari local fundat el 1937 per la Falange i dirigit per Pablo Saiz Gralla. Poc després deixa d'estar lligat a cap partit concret i durant els darrers seixanta anys se'n va fer càrrec Sebastià Pou Jaume i els seus fills.

El contingut del setmanari va anar canviant al llarg dels anys, condicionat per la ideologia del periòdic. Es redactaven totes les notícies d'interès més rellevant, els esdeveniments que s'havien de celebrar, articles d'opinió i entrevistes a personatges il·lustres dintre del món de l'art i la cultura, en canvi no s'hi publicava cap acte realitzat al marge de les institucions públiques, i, com a curiositat, s'hi il·lustraven molt poques imatges. (Vaquer, 2010)

Durant el transcurs de la trajectòria del setmanari, la situació no va transcórrer sempre lineal, evolucionarà segons la seva ideologia però va estar condicionat per fenòmens externs que els impediren en molts de casos seguir un camí determinat.

El cas que ens pertoca, són les notícies del *Felanitx* sobre l'homenatge a Miró pel seu 75è aniversari, anomenat també aquest any

com a "Temps de Miró", el qual, segons el setmanari, fou un esdeveniment que va adquirir molt rebombori tant a la vila com als pobles de veïnat. (Redacció 14/XII/68)

Certament Manel Picó de l'*Última Hora*, quan reiterava als seus articles que s'estava vivint el "Temps de Miró", donà la raó a la societat que creia que estava de moda i era l'únic geni. Però, Miquel Pons, del *Felanitx*, objectava que el geni s'havia de compartir juntament amb altres personalitats del món de l'art, com la figura de Picasso, perquè ambdós presidien el cim més elevat de la pintura mundial, justificant d'aquesta manera que Felanitx estava de moda per fer l'acte homenatge que va organitzar la Fundació Mn. Cosme Bauçà, a pesar que molts d'ells no acabessin d'entendre l'obra pictòrica de l'artista. (Picó: UH 18/II/1969)

Per sumar-se a "l'Any Miró", la vila va organitzar una conferència a la Sala d'Actes de l'Ajuntament el dia 29 de desembre del 1968, poc abans d'acabar l'any dedicat al 75è aniversari.

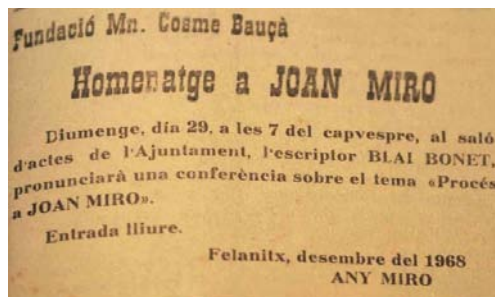

Figura 1: Avis de la Fundació Mn. Cosme Bauçà al setmanari *Felanitx*.

Es va anunciar tant al setmanari com a diferents diaris de Ciutat i, a més, els estudiants felanitxers idearen cartells publicitaris per tal que l'esdeveniment arribés a més gent (Redacció 14/XII/1968). Així, amb la intenció d'ampliar l'acte, s'exposaria al públic una petita mostra de l'art del gran artista català, però l'exposició finalment no es va muntar (Redacció 07/XII/1968)

La necessitat de justificar la celebració de l'homenatge de l'artista a Felanitx s'entreu també a una de les cròniques redactades per Miquel Riera a la secció "Vent" del setmanari. A la crònica opinava que no era suficient que fos considerat un dels artistes més importants de l'època per difondre'l a la vila, el que era important fou la vinculació amb sang i afecte a Mallorca, per tenir una mare mallorquina, aquest era el motiu que el convertia en un illenc més. A l'hora de parlar de Miró les pròpies contradiccions impediren formular una postura concreta cap a l'obra de l'artista: "...és un intent de despullar-se de tota retòrica i de tota forma literària perquè els seus valors purament pictòrics assoleixen tota la seva importància..., art fortament inquietant, pintura sense anècdota, difícil de comprendre...". Per una banda semblava que concebia la seva pintura com un art distint i innovador, però a continuació retreia una excessiva complexitat i trobava adient que tot el que es disposà per difondre'l es convertiria en un bon al·licient perquè s'entengués, sobretot a Felanitx, un poble allunyat de Ciutat amb una informació limitada i menys extensa que a Palma. Tot i les seves crítiques, considerava l'acte com una bona projecció cultural, i un enriquiment pel poble (Riera: F 28/XII/1968).

El Felanitx va aportar més notícies al respecte a l'edició del dia abans de l'homenatge, però no va aparèixer en portada fins el següent setmanari posterior a l'esdeveniment. El fet va seguir causant expectació setmanes després d'haver-se celebrat, tant a Felanitx com a altres indrets de Mallorca, perquè la informació va arribar a Palma mitjançant el diari *Baleares* que explicava breument com havia succeït la celebració (Virolla: B 12/I/1969).

El dia tan esperat començà amb un petit discurs de Miquel Pons, membre de la Fundació Mn. Cosme Bauçà, on presentava la figura de l'escriptor Blai Bonet, que era el responsable d'impartir la conferència amb el

títol "Procés a Joan Miró" (Redacció 04/I/1969). Blai Bonet en aquestes dates estava escrivint un llibre sobre l'artista, subvencionat per la Fundació Meaght de França.

Figura 2: *El tañedor de laúd* (Hendrick Martensz Sorgh - 1661)

Figura 3: *L'interior Holandés* (Joan Miró - 1928)

La conferència consistí en un estudi detallat de l'art mironià, primerament el va situar històricament, a continuació es va centrar en l'obra "Interior holandès" de l'any 1928 i, perquè els assistents l'entenguessin, emprà imatges de les pintures de Velázquez, justificant que hi ha obres al llarg de la història que es mantenen en el temps, com és el cas dels dos grans mestres de la pintura, i, per finalitzar, va descriure l'evolució del procediment creatiu que havia dut a terme fins aleshores (Virolla: F 04/I/1969).

La Fundació Mn. Cosme Bauçà fou un centre clau que va oferir la possibilitat de conèixer l'obra de l'artista català a Felanitx, i a més, Miró es va convertir en una eina per a l'educació del poble, això es veu amb el fet que els alumnes de les escoles realitzessin activitats pintant quadres mironians per penjar-los pel poble a l'hora de difondre l'acte homenatge.

Mitjançant els articles del setmanari *Felanitx*, s'ha pogut conèixer la diversitat d'opinions sobre Miró. Alguns estaven a favor, n'hi havia que no els agradaven les seves creacions, i d'altres no entenien el seu estil però respectaven el que feia.

És possible que si els mitjans de comunicació no haguessin reivindicat amb incansable insistència la valoració de la seva tasca, el reconeixement públic s'hagués endarrerit, o qui sap si no li haguessin atorgat mai la consideració que es mereixia.

Tot plegat esdevingué possible gràcies a l'esforç constant dels mitjans de comunicació, en aquest cas el *Felanitx*, que exigia un reconeixement públic a la trajectòria artística de Miró i a l'arrelament tan profund que sentia vers Mallorca, illa que s'havia convertit en la seva primera residència.

Confecionant una anàlisi quantitativa i qualitativa de la premsa mallorquina, s'ha pogut obtenir un estudi exhaustiu sobre

l'evolució de les publicacions periòdiques amb informació sobre Miró.

A nivell quantitatiu, mitjançant el següent diagrama, és pot comprovar que el setmanari *Felanitx* va redactar més articles que publicacions editades a Palma com *La Almudaina*, *El Correu de Son Coc*, *Papeles de Son Armadans*, o la revista *Lluc*. Respecta a les editades a la part forana juntament amb el quinzenal de Manacor *Perlas y Cuevas*, foren els únics que publicaren notícies sobre Miró, però el *Felanitx* passa al capdavant del *Perlas y Cuevas* en relació a la quantitat d'articles.

BIBLIOGRAFIA:

PICÓ, Manuel; "El hombre y su idea: José Llorens Artigas". *Última Hora*, Palma, (18-II-1969), (PD-150).

REDACCIÓ; "El Homenaje a Joan Miró". *Felanitx*, Felanitx (04-I-1969), (PS-140).

REDACCIÓ; "Homenaje a Joan Miró". *Felanitx*, Felanitx, (07-XII-1968), (PS-103).

REDACCIÓ; "Fundació Mossèn Cosme Bauçà. Homenaje a Joan Miró". *Felanitx*, Felanitx, (14-XII-1968), (PS-105).

RIERA, Miquel; "L'homenatge a Joan Miró". *Felanitx*, Felanitx, (28-XII-1968), (PS-112).

ROSSELLÓ VAQUER, Ramón; *Noticiari de Felanitx (1952-1969)*. Tom. XI, Felanitx, Mallorca, Gràfiques Llopis, 2010.

VIROLLA, Pau; "Don Joan Miró pintor". *Felanitx*, Felanitx, (04-I-1969), (PS-141).

VIROLLA, Pau; "Todo Joan Miró, más o menos". Balears, Palma, (12-I-1969), (PD-144).